



פסול רשע דחמס ורשע דשאר עבירות

בחמס פסולין שנאמר כי יקום עד חמס באיש, כגון הגנבים והחמסנים אף על פי שהחזיר פסול לעדות מעת שגנב או גזל וכו'

ו. נימוקי יוסף מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב

שבועת שוא. על עמוד של אבן שהוא של זהב ואף על גב דלאו רשע דחמס הוא ותלמודא פסק כאביי דלא בעינן רשע דחמס לאביי לא הוי טעמא משום דעבירה קא עביד הוא אלא טעמא דאביי משום דרשע הוא ורחמנא פסלי לעדות דכתיב אל תשת רשע עד אבל בעלמא בשאר איסורים דלא שייך עדות דאפילו עד אחד כשר בהם ואפילו אשה ליכא למפסליה:

ז. רבינו ירוחם - מישרים נתיב ב חלק ו דף יג טור ג

היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה חתנו ונעש' חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים על כתב ידו ולא חיישינן שמא חתם אח' שנעשה חתנו והקדים הזמן וכו' חתם בשטר עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן אם הוחזק אותו כת' עצמו בבית דין קודם שנעשה גזלן כשר ואם לאו אפילו אחרים מעידים על כתב ידו פסול כי חיישינן שמא חתם אחר שנעשה גזלן והקדים וכן הדין בעד זומם שאם לא הוחזק כתב ידו בב"ד קודם פסולו חוששין שמא לאחר פסולו כתב והקדים הזמן. וכתבו התוספות יש להסתפק אם נפסל בשאר עבירות שאינן חמס אם חוששין לכך.

ח. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קנט עמוד א

היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גזלן, ונעשה גזלן - הוא אינו מעיד על כתב ידו, אבל אחרים מעידין; השתא איהו לא מהימן, אחריני מהימני? וזו היא שקשה בדיני ממונות. מאי קושיא? דלמא כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד! וכו' היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו - הוא אינו מעיד על כתב ידו, אבל אחרים מעידין; הוא לא מהימן, אחריני מהימני? וכי תימא, הכי נמי כגון שהוחזק כתב ידו בב"ד, והא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן: אף על פי שלא הוחזק כתב ידו בבית דין! ומאי קושיא? דלמא גזירת מלך היא דאיהו לא מהימן ואחריני מהימני, ולא משום דמשקר! דאי לא תימא הכי, משה ואהרן לחותנם משום דלא מהימני הוא? אלא גזירת מלך הוא שלא יעידו להם, ה"נ גזירת מלך הוא שלא יעיד על כתב ידו לחותנו!

ט. תוספות מסכת סנהדרין דף כז עמוד א ד"ה מאי שבועות

מאי שבועות שבועות דעלמא - תימא ליתבי אביי לרבא מפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד): דתנן ושכנגדו חשוד על השבועה נשבע ונטל וקא בעי למימר דאפי' שבועת שוא אלמא לא בעינן רשע דחמס מגו דחשוד אשבועת שוא דרע לשמים חשוד נמי אשבועת ממון דרע לשמים הוי רע לבריות

א. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כז עמוד א

מומר אוכל נבילות לתיאבון - דברי הכל פסול. להכעיס, אביי אמר: פסול, רבא אמר: כשר. אביי אמר: פסול, דהוה ליה רשע, ורחמנא אמר אל תשת רשע עד. ורבא אמר: כשר, רשע דחמס בעינן.

ב. רש"י מסכת סנהדרין דף כז עמוד א ד"ה הכי גרסינן

הכי גרסינן: מומר אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול - דכיון דמשום ממון קעביד, דהא שכיחא בזול טפי מדהיתירא, הוה ליה כרשע דחמס ופסול לעדות.

ג. רי"ף מסכת סנהדרין דף ה עמוד ב

מומר אוכל נבילות לתיאבון דברי הכל פסול כפיין ואכיל נבלה כפיין נמי ושקיל ארבעה זוזי ומסהיד. להכעיס אביי אמר פסול ורבא אמר כשר רשע דחמס בעינן והילכתא כאביי: והמועלים בשבועות פסולין לעדות אחד שבועת ממון ואחד שבועת שוא דלית הלכתא כרבא דאמר רשע דחמס בעינא.

ד. תוספות מסכת סנהדרין דף ט עמוד ב ד"ה לרצונו רשע

לרצונו רשע הוא - ואף על גב דרבא בעי רשע דחמס בפרק זה בורר (לקמן דף כז). האי כמו רשע דחמס הוא דומיא דאוכל נבילות לתיאבון כיון שעובר להנאתו על דעת קונו כמו כן היה עושה בשביל הנאת ממון ומעיד שקר.

ה. רמב"ם הלכות עדות פרק י הלכה א - ד

הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנאמר אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס מפי השמועה למדו אל תשת רשע עד. וכו'

אי זהו רשע כל שעבר עבירה שחייבין עליה מלקות זהו רשע ופסול, שהרי התורה קראה למחוייב מלקות רשע שנאמר והיה אם בן הכות הרשע, ואין צריך לומר מחוייב מיתת בית דין שהוא פסול שנאמר אשר הוא רשע למות.

עבר עבירה שחייבין עליה מלקות מן התורה הרי זה פסול מן התורה, ואם היה החיוב שבה מדבריהם הרי זה פסול מדבריהם, כיצד אכל בשר בהמה בחלב או שאכל נבלות ושקצים וכיוצא בהן בין לתיאבון בין להכעיס, או שחלל את יום טוב הראשון, או שלבש שעטנז שהוא שוע או טווי או נזו הרי זה פסול לעדות מן התורה, אבל אם אכל בשר עוף בחלב, או שחלל יום טוב שני של גליות, או שלבש בגד צמר שאבד בו חוט של פשתן וכיוצא בו הרי הוא פסול מדבריהם, וכבר מנינו כל עבירה שחייבין עליה מלקות, וכבר נתבאר בכל מצוה ומצוה דברים שאסורים מן התורה ודברים שאסורין מדבריהם.

ועוד יש שם רשעים שהן פסולין לעדות אף על פי שהן בני תשלומין ואינן בני מלקות, הואיל ולוקחים ממון שאינו שלהם

משמע אל תשת ידך עם רשע אל תשת רשע עד וסופיה דקרא משמע להיות עד חמס שלא תשת חמס עד ותנא קא מפריש להו לתרווייהו רשע דלאו חמס כגון מועלין בשבועת שוא חמס כגון הגזלנין ומלוי רביות ואיבעי' פירושא קא מפריש דהאי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד קאמר ולא למימר דלא הוי פסול עד דהוי חמס אלא הכי קאמר רשע שחוששין שמא יהיה עד חמס אל תשיתון עד.

טו. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סט עמוד א

אמר רב הונא: איזהו ישראל מומר - זה המחלל שבתות בפרהסיא. אמר ליה רב נחמן: כמאן? אי כרבי מאיר דאמר: חשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה כולה - אפילו באחד מכל איסורין שבתורה נמי! אי כרבנן - האמרי: חשוד לדבר אחד לא הוי חשוד לכל התורה כולה עד דהוי מומר לעבודת כוכבים! וכו'

טז. תוספות מסכת עירובין דף סט עמוד א ד"ה אי כר"מ

אי כר"מ אפי' בא' מכל איסורין נמי - וה"נ תניא בהדיא בבכורות בפ' עד כמה (ד' ל.) נחשד לדבר אחד נחשד לכל התורה כולה דברי ר"מ ותימה דבפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דאוכל נבלות להכעיס ורבא אמר כשר בעי לאוקומי רבא כר' יוסי דאמר הוזהר בדיני ממונות כשר בדיני נפשות ומשני דרבא אפי' כר"מ דאמר עד זומם פסול לכל התורה כולה דע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ולבריות אבל הכא דרע לשמים ולא לבריות לא שמע מיניה דלית ליה לר"מ חשוד לאחד מכל האסורין להוי חשוד לכל התורה כולה לרבא דלא אמר מקילתא לחמירתא אלא בעד זומם דממון דווקא דרע לשמים ורע לבריות ומיהו לאביי דהתם ניחא וקיי"ל כוותיה וי"ל דאפי' לרבא חשוד לדבר אחד דרע לשמים ולא לבריות חשוד לכל התורה כולה בכיוצא בה דרע לשמים ולא לבריות אפי' מקילתא לחמירתא וחשוד לדבר אחד דרע לשמים ורע לבריות חשוד לכל התורה כולה אפילו רע לשמים ורע לבריות.

יז. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יח עמוד א

דאמר רבה: מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע? חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, והאי בכולה בעי דלכפריה, והאי דלא כפר ליה - משום דאין אדם מעיז פניו הוא, ובכולה בעי דלודי ליה, והאי דלא אודי ליה - כי היכי דלישתמיט ליה, וסבר, עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה, ורחמנא אמר: רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

יח. תוספות מסכת כתובות דף יח עמוד ב ד"ה ובכולי בעי

וא"ת כיון דלא חשיד אשבועתא למה גזלן פסול לשבועה וכו' וי"מ דגזלן כשר לשבועה מן התורה דלא חשיד אשבועתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואם תאמר ומאי שנא דלעדות פסול כדכתיב אל תשת ידך עם רשע וגו' ולשבועה

וי"ל דלא דמי דהתם מן השבועה הוא רע לשמים ועכשיו שכופר ממון לחבירו הוה ליה נמי רע לבריות הלכך מיראת שבועה לא יודה דכבר רע לשמים הוא ובהאי שבועה נמי ליכא כ"א רע לשמים כדפרישית אבל הכא גבי עדות אף על גב דהוא רע לשמים משום שבועת שוא לא יעיד עדות שקר להיות רע לבריות.

י. רמב"ם הלכות עדות פרק יד הלכה ה

מי שהיה יודע לחבירו בעדות עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן, הוא אינו מעיד על כתב ידו, אבל אם הוחזק כתב ידו שבשטר זה בבית דין קודם שיעשה גזלן הרי זה שטר כשר, וכן אם נעשה חתנו הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידין, אף על פי שלא הוחזק בבית דין אלא אחר שנעשה חתנו הרי זה כשר, שאינו דומה הפסול בעבירה לפסול בקריבה שהפסול בעבירה חשוד לזייף.

יא. רמב"ם הלכות גירושין פרק יב הלכה יז

וכן הפסול בעבירה מן התורה אם בא להעיד לאשה שמת בעלה אינו נאמן, ואם היה משיח לפי תומו נאמן, אין זה פחות מן הגוי, אבל פסול מדבריהם נאמן לעדות אשה.

יב. רמב"ם הלכות סוטה פרק א הלכה טו

אפילו אשה ועבד ושפחה ופסול לעדות בעבירה מדברי סופרים ואפילו קרוב נאמן לעדות שוטה להעיד עליה שזינת ותאסר על בעלה לעולם ואינה שותה ותצא בלא כתובה, הואיל וקדם הקינוי והסתירה בעדים כשרים והתורה האמינה עד אחד בטומאה הרי כולן כשרין לעדות טומאה. אף חמש הנשים ששונאות זו את זו מעידות זו על זו לומר שנטמאת ונאמנת עליה לאוסרה על בעלה ושלא להשקותה אבל לא לפסלה מכתובתה אלא נוטלת כתובתה ויוצאה.

יג. רמב"ם הלכות טוען ונטען פרק ב הלכה ב

אחד הנשבע לשקר שבועת בטוי, או שבועת עדות, או שבועת הפקדון, או שבועת שוא, הרי הוא חשוד על השבועה, וכן כל הפסול לעדות משום עבירה בין פסלנות של תורה כגון בעלי רבית, ואוכלי נבלות, וגזלנין, בין פסלנות של דבריהם כגון משחק בקוביא ומפריחי יונים הרי הוא חשוד על השבועה ואין משיבועין אותו.

יד. יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף כז עמוד א

מתיבי אל תשת רשע עד אל תשת חמס עד אלו הגזלנין ומלוי רביות ומועלין בשבועות מאי לאו אחת שבועת שוא כגון נשבע לשנות את הידוע לאדם ואחת שבועת ממון דהא שבועות טובא משמע וש"מ דאשבועות שוא נמי מיפסיל ואף על גב דליכא חמס וקשיא לרבא ולהדין טעמא האי דקתני בברייתא אל תשת חמס עד לאו פירושא דאל תשת רשע עד הוא אלא מילי מילי קתני ולפרושיה קרא קאתי דרישיה דקרא

הכי, אפילו שאר שטרות נמי! אלא אמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה, הכא נמי רווחא שבק למאן דקשיש מיניה! א"ר פפא, זאת אומרת: עדי הגט אין חותמין זה בלא זה.

כג. תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף י עמוד ב

אי לא דכותי חבר לא הוה מחתים ליה מקמיה. ותימה א"כ מתקיים כוליה שטרא אחד סהדא דכולה מילתא סמכינן אהאי ישראל דחתים, יש שרוצים לדקדק מכאן דמה שהצריכה תורה שני עדים לאו משום דחד חשיד לשקר אלא גזירת מלך היא כדאמרינן גבי קרובים משה ואהרן לאו משום דלא מהימני, ונראה דאין ראייה מכאן דשאני הכא דהאי כותי כשר מדאורייתא כיון דגרי אמת הן ומדברנן פסולין משום שהן חשודים וזה שחתם לפני ישראל מוכחא מילתא דאינו חשוד.

כד. שו"ת תשב"ץ חלק א סימן עז

ויש לדקדק מפני מה פסלה תור' ע"א לממון שא"א שפסלתו מפני שיש לחוש שמא הוא משקר שא"כ לדידן דקי"ל כר' יהושע בן קרחה דאמר בפ' זה בורר (ל' ע"א) ובפ' חזקת (ל"ב ע"ב) דזה אח"ז מצטרפין וכנהרדעי דאמרי (סנהדרין שם ע"ב) בין הודאה אחר הודאה. ובין הודאה אחר הלוואה. ובין הלוואה אחר הלוואה. ובין הלוואה אחר הודאה מצטרפין ואם יש לחוש לשקר כי היכי דחד בלחודיה איכא למיחש ה"נ בשנים שכל אחד מעיד עדות מיוחדת ואין הצטרפותם מוציאנו מידי חשש שקרא שכל אחד הוא מעיד עדות אחת ואמאי דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי וכן בבב' ובבת (סנהדרין שם) דאמר חד שנים בגבה ואחד אמר שנים בכרסה אמאי דקמסהיד האי לא קמסהיד האי ואמאי מצטרפי ואי לשקרא חיישי' בחד אפי' יבאו אלף וכלן יעידו עדות מיוחדת לא יתחזק האמת בשביל כך שלכל אחד יש לחוש לשקרא כמו באחד יחידי שאין לו מי שיצטרף עמו וא"א לומר ג"כ דלשקרא לא חיישינן אפי' בחד משום דלא נחשדו ישראל להעיד בשקר דשארית ישראל לא יעשו עולה אלא שגזרת מלך היא שלא יקום ע"א לכל עון ולכל חטאת אלא לשבועה וכמו שפסלה קרובים אפי' לחובת קרוביהם ופסלה משה ואהרן משום גזרת מלך ה"נ פסלה ע"א משום גזרת מלך אף על גב דליכא למיחש לשקרא. א"א לומר כן דהא בפרק האשה שלום (קט"ו ע"א) אמרינן בבעיא דע"א במלחמה דע"א דמהימן משום דמילתא דעבידא לאגלווי לא משקר משמע הא בעלמא חיישינן דדילמ' משקר. ונראה טעמו של דבר דודאי ע"א הבא להעיד בב"ד חששא רחוקה היא לפגום בן ברית מוחזק בכשרות ששקר הוא מעיד אבל מ"מ אפשר הוא שמעיד בשקר למען ששכור הוא מה שאין לחשוד בזה שני עדים כשרים שאין לחשוד כלל לזרע ברוכי ה' שיהיו חצופין כ"כ שלא יתביישו זה מזה כיון שהם מוחזקים בכשרות וכדאמר' בגמ' דבני מערבא (פ"ב דיבמות הי"ב) אין שנים מצויין לחטוא בשביל אחד והביאן הריא"ף ז"ל בפ"ב דיבמות ובגמ' פ' השותפין (ז' ע"ב) אמרינן אחזקי סהדי בשקרי לא מחזקי' וכיון שאפי' בע"א הדבר רחוק ששקר הוא מעיד ומפני אותה חששא רחוק' הוא שאין אנו מוציאין ממון

כשר וי"ל דבשבועת שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקה וכדאמר בשבועת הדיינין (שבועות דף לט.) שכל העולם כולו נודעזע כשאמר הקדוש ברוך הוא (לא תשבועו ו) לא תשא ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבועו לשקר.

ט. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיט סעיף ז

מי שהוא מפורסם באחד מעבירות שבתורה, חוץ מעבודת כוכבים וחלול שבת בפרהסיא, או שאינו מאמין בדברי רבותינו ז"ל, נאמן בשאר איסורים. ובשל אחרים נאמן, אפילו על אותו דבר, לומר מותר הוא.

כ. שו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן צד

ולפי שידעתי שכלן יפה אגיד לך דבר בא לידי ומה שאמרת. אף על פי שנחלקו עלי כל חבירי מדעתי שאין מחלוקתם רק מצד ההרגל. ומה שלא הורגל נעשה להם זר. ואתה בנפה יפה שלך תבור אוכל. מעשה בא לידי בשטר שכתוב בו מנה. והיה ראוי לכתוב בו מאתים. ומת העד האחד עד שלא נתקן. והיו הבעלים רדופים ללכת ואי אפשר להתעכב עד שיחליפו השטר. אמרתי ימחוק ויכתוב מאתים. ויקיים בין סהדא לסהדא. ויכתבו כן אנחנא סהדי חתמנא על שטרא דנא דאית ביה מחקא. וסמכי בהא אהדא דאקשינן בריש גט פשוט (דף קס"ד) הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר. אמאי ניחוש דילמא מחיק ליה לעילאי וכתיב ביה מאי דבעי וה"ל אידי ואידי נמחק פעם אחת, ואוקימנא דכתיבי בין סהדא לסהדא אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא על נייר. אלמא אין חוששין לומר כי מה שכתוב אחר חתימת הראשון אנחנא סהדי לא כתב כן אלא האחרון ואין סומכין על עדותו של אחד. כי בודאי אין חושדין ע"א בשקרן. ולא כתב כן עד שהסכים חבירו עמו ומדעת שניהם נכתב. שהרי ע"א קם לשבועה ופעמים לממון כשאינו יכול לישבע. ואין חושדין אותו בשקרן.

כא. שולחן ערוך חושן משפט הלכות הלוואה סימן מד סעיף יא

שטר שיש בו מחקים, ושכחו העדים ולא קיימום בסוף השטר, וכתבו: שריר וקיים, וחתם העד האחד, וקודם שיחתום השני מצאו שלא קיימו המחקים, תקנתו של שטר זה שיכתבו אנו סהדי לבתר דחתם חד מנן עד שלא קיימנו, כך וכך מחקים דאית ביה קיימנום כדקא חזי, והכל שריר וקיים, ויחזרו ויחתמו שניהם.

כב. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף י עמוד א

מתני'. כל גט שיש עליו עד כותי - פסול, חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. וכו' אמר רבי אלעזר: לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד! לעולם רבי אלעזר, וכגון דחתים ישראל לבסוף, דאי לאו דכותי חבר הוה, לא מחתים ליה מקמיה. אי

בעדותו אבל הטלנו עליו חיוב שבועה אולי יודה לדברי העד א"כ דבר מועט מספיק לב"ד לסלק חששא זו מעל זה העד ולהעמידו על חזקתו ולפ"ז י"ל שטעם ההצטרפות בזא"ז אפי' בהלואה אחר הלואה הוא שזה העד הראשון חזקתו שאינו משקר אלא שהוקשה לנו להוציא ממון על פיו מפני חשש רחוק שמא משקר הוא וכשבא ע"א והעיד אף על פי שעל מנה אחר העיד אבל מ"מ חיוב ממון העיד לסייע לראשון בחיובו על כן בגילוי מועט כזה החזקנוהו בכשרות וסרה מעליו אותה חששא רחוקה שהיינו חוששין לו וכו'

כה. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף לא עמוד ב

ב' כתי עדים המכחישות זו את זו - אמר רב הונא: זו באה בפני עצמה ומעידה, וזו באה בפני עצמה ומעידה, ורב חסדא אמר: בהדי סהדי שקרי למה לי.

כו. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף לא עמוד ב

וזה באה כו' - בעדות אחרת אבל אחד מכת זו ואחד מכת זו אין מצטרפין לעדות אחת דהא אחד מהם פסול בודאי ואין כאן אלא חצי עדות וטעם דרב הונא משום דאוקי גברא אחזקיה ולא תפסלינהו מספק. רב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי - ולא יעידו בשום עדות בעולם דאוקי ממונא אחזקיה ולא תוציאנו מספק שמא העדים פסולים.

כז. ר"י מיגאש מסכת שבועות דף מז עמוד ב

ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרא למה לי פי' דקסב' רב חסדא דכיון דאנן סהדי דחדא כת מיני' שקרני' היא ופסול' לעדו' ולא ידעינן הי מנייהו נהי פסלינן להו לתרווייהו ולא מכשרינן לחד מינייהו לאסהודי ואפילו בעדות אחרת דאמרינן דילמא היא השקרנית ופסולה היא: